

Therefore the need to educate the specialists on andragogy and shaping the proper understanding of continuing education as a life attitude are enormous and encompass all educational levels and the areas of educational actions. In spite of the fact that the academic setting did not play a crucial role in implementing the reform of the educational system in Poland, it is not excused from facing such challenges.

Bibliography

1. Faure E., Herdera F., Kaddoura A.-R., Lopes H., Pietrowski A.W., Rahnema M., Champion Ward F., *Uczyć się, aby być*, translation: Z. Zakrzewska, Warszawa 1975.
2. Fukuzama F., *Koniec człowieka*, Kraków 2004.
3. Knoll J.H., *Raport Delorsa – zagadnienia operacyjne z pozycji Republiki Federalnej Niemiec*, [in:] E. Przybylska (ed.), *Edukacja dorosłych w wybranych krajach Europy*, Warszawa 2000.
4. Kwieciński Z., *Nieuniknione?*, Toruń 2002.
5. Kwieciński Z., *Wykluczanie*, Toruń 2002.
6. Pólturzycki J., *Dydaktyka dorosłych*, Warszawa 1991.
7. Szewczuk W., *Psychologia człowieka dorosłego*, Warszawa 1961.
8. *Uniwersytet ludowy*

Стаття надійшла до редакції / Article received: 21.10.2013

УДК 332.126: 330.332

О.С. ВЕСЕЛОВСЬКА

Криворізький національний університет

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ У РЕГІОНІ

У статті проаналізовано механізми формування фінансового ресурсу регіональної інвестиційної політики. Визначено основні проблеми організації інвестиційної діяльності в регіонах. Запропоновано напрями формування стратегічних орієнтирів інвестиційного розвитку регіонів.

Ключові слова: фінансові інструменти, управління інвестиціями, регіональний розвиток.

Актуальність дослідження

Економічний розвиток регіону в значній мірі залежить від ефективності організації інвестиційного процесу. Особливо актуальною ця проблема є на регіональному рівні у зв'язку із нерівномірністю інвестиційного розвитку регіонів.

В умовах економічної кризи стрімко зростають фінансові джерела інвестування. Дослідження особливостей управління фінансуванням інвестиційного розвитку на рівні регіону є значною комплексною проблемою, для вивчення якої бракує результатів фундаментальних, науково-практичних та методичних розвідок.

Об'єкти та методи дослідження

В процесі дослідження використовувалися наступні методи: наукової абстракції, індукції та дедукції, аналітичного узагальнення, порівняльних оцінок. З проблематики управління фінансуванням інвестиційного розвитку в останні часи видається чимало наукових праць. Бельський П.Ю. досліджував проблематику інвестиційно-інноваційного забезпечення конкурентоспроможності регіону [1]. Артеменко

В.Б. зробив внесок у розвиток методології оцінювання економічної та інвестиційної динаміки розвитку регіонів [2]. Черевко О.В. запропонував засади формування стратегій соціально-економічного розвитку регіонів України з урахуванням інвестиційних чинників [4]. О. Веселовська внесла пропозиції щодо удосконалення механізму фінансового управління інвестиційним та інноваційним розвитком регіонів [5].

Постановка завдання

Мають бути розроблені методичні рекомендації з проблематики організації фінансування інвестиційної діяльності регіонів, з урахуванням проблем інноваційно-технологічного забезпечення територіальних утворень. *Мета роботи* – обґрунтувати пропозиції з питань методичного забезпечення фінансування інвестиційного розвитку регіонів.

Результати та їх обговорення

Вважається, що головною метою регіональної інвестиційної політики є стабільний соціально-економічний розвиток регіону на основі оптимального використання інвестиційних ресурсів. Досягнення цієї мети потребує не лише нарощування інвестиційних ресурсів, а й підвищення економічної і соціальної ефективності їх використання шляхом спрямування на інноваційний розвиток виробництва, на створення високопродуктивних робочих місць, розвиток інфраструктурного середовища. При цьому регіональна інвестиційна політика має бути синхронізованою з загальнонаціональною, сприяти їй на рівні регіону у досягненні спільних цілей та виконанні спільних завдань [1].

В процесі формування та реалізації регіональної інвестиційної політики використовуються як адміністративні, так і ринкові методи регулювання. Причому набір методів і важелів такого регулювання залежить скоріше від конкретних економічних реалій та традицій управління економічним розвитком держави, а не від соціально-економічних інституціональних підвалин суспільства. Так, нині розвинуті країни з ринковою економікою (в тому числі країни «старого ЄС») використовують різні адміністративні обмеження, а країни колишнього соціалістичного табору (Китай, В'єтнам) використовують ринкові механізми. Зокрема, у Франції, Японії та Швеції сильними залишаються позиції прихильників активного державного регулювання, тоді як у Великій Британії та Італії перевагу віддають неоліберальним ідеям. Наприклад, у Франції та Японії, щороку розробляються плани державної інвестиційної стратегії, в яких чітко окреслюються напрямки державного інвестування. В той же час жоден з урядів країн Заходу не відмовився від здійснення структурної політики, були лише змінені її пріоритети та механізми. Для цього, як і раніше, використовуються бюджетно-податкові важелі. Відмовившись у 70–80-х рр. XX ст. від допомоги (іноді повного утримання) не завжди рентабельних і навіть збиткових підприємств, уряди отримали можливість використати бюджетні кошти на розвиток найновіших галузей економіки, фінансування НДДКР, де частка державних витрат становить від 40 до 55%

Але необхідно взяти до уваги, що механізм фінансового управління на рівні регіону визначається, перш за все, сутністю та особливістю економічних відносин та ступенем розвитку виробничих сил у державі. Регіональна фінансова політика є похідною від державної.

Для проведення макроекономічної або макрорегіональної оцінки інвестиційної політики та системи регулювання інвестиційної діяльності використовують різні аналітичні підходи. По-перше, визначають рівень інвестування національної економіки (відношення валових інвестицій до ВВП, динаміка інвестицій на макrorівні, а також у галузевому і регіональному розрізі). По-друге, аналізують динаміку структури інвестицій, виділяючи в ній виробничу, технологічну і відтворювальну, а також на

рівні макро- та мікрорегіонів. По-третє, аналізують результативність (ефективність) інвестицій, а також досліджують інвестиційний клімат [3].

Успішна реалізація завдань соціально-економічного розвитку регіонів значною мірою залежить від створення та функціонування ефективної системи активізації інвестиційної діяльності у регіоні, у тому числі за допомогою низки фінансових важелів. При цьому інвестиційна діяльність як сукупність цілеспрямованих дій в реалізації окремих інвестиційних проектів є лише механізмом інвестування. Реалізація інвестування і складових його механізмів здатна забезпечити ефективне відтворення економічного потенціалу регіону на якісно новій технічній та технологічній основі.

Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності на рівні регіону в значній мірі залежить від стану і особливостей розвитку фінансових ринків, серед яких найвагомішу роль грають ринок банківського кредиту та фондовий ринок. Ефективні фінансові ринки забезпечують доступ суб'єктів корпоративного сектору (корпоративних структур) до довгострокових ресурсів, які уможливають капіталомістке інвестування. Це знижує трансакційні витрати, що сприяє підвищенню ефективності інвестиційної діяльності та зростання показників мобільності капіталу.

Українські банки не можуть забезпечити корпоративний сектор доступними (із ставкою, що порівняння з індексом інфляції) довгостроковими ресурсами, а фондовий ринок взагалі не використовується в якості інструмента акумуляції довгострокових інвестицій, а виступає майданчиком для перерозподілу та оформлення права власності. Тому основним джерелом фінансування інвестиційної діяльності корпоративних структур залишаються власні кошти (амортизаційні відрахування та прибуток). Режим самофінансування інвестиційних проектів внаслідок обмеженості інвестиційних ресурсів коштів пригнічує мобільність капіталів, гальмує їхнє використання у високоефективних сферах виробництва.

В період докризового зростання корпорації, під впливом сприятливої зовнішньоекономічної кон'юнктури та загострення конкурентної боротьби, нарощували інвестиційну активність (в тому числі з метою захоплення ринків збуту, а також забезпечення доступу до ресурсної бази). Ця діяльність здебільшого супроводжувалася необґрунтованим нарощуванням обсягів кредитування. В результаті у структурі інвестицій корпоративних структур частка кредиту досягла у 2010 р. 20,3% (в тому числі у секторі товариств з обмеженою відповідальністю частка кредиту досягла 22,8%), в той час як у середньому по економіці – лише 13,7%. Протягом 2008–2012 рр. інвестиційна активність в економіці України знижувалася, що відповідає загальній у економіці тенденції. За рахунок підприємств і організацій освоюється більше половини обсягу капітальних інвестицій національної економіки. Середні темпи падіння інвестиційної активності у корпоративному секторі значно перевищували середні темпи падіння інвестиційної активності в економіці. Завелика частка фінансування інвестицій в основний капітал за рахунок власних коштів у корпоративному секторі фактично є підґрунтям для консервації наявної структури виробництва, перешкоджає ефективній мобільності капіталу та розвитку фінансового посередництва. Вказане явище також пояснюється стрімким звуженням зовнішніх джерел фінансування в умовах загострення негативних наслідків фінансово-економічної кризи.

В умовах трансформаційної економіки основними напрямками регіональної інвестиційної політики на сучасному етапі є [1; 2]:

- контроль над інвестуванням в найважливіші об'єкти;
- зміна джерел фінансування інвестицій, заміщення бюджетних асигнувань ресурсами приватних

інвесторів (корпоративних і індивідуальних);

- перехід на нові організаційні форми і економічні методи керування інвестиційними проектами;
- пріоритетність проектів, що мають високу значимість, швидку окупність, вигідність із погляду

створення нових робочих місць і надходжень «швидких грошей» у місцевий бюджет.

Можемо відзначити основні особливості управління інвестиційним забезпеченням економічного розвитку регіону в умовах перехідної економіки [1; 3; 4]:

– порівняно низька привабливість інвестиційного клімату у більшості регіонів, що викликано деформаціями та структурними диспропорціями регіонального розвитку;

– відсутність системного підходу при формуванні державної регіональної політики, недосконалість нормативно-правового регулювання регіонального економічного розвитку, недостатнє застосування інструментів державного стимулювання інвестиційного розвитку регіонів;

– недостатній вплив системи формування місцевих бюджетів та трансфертів на економічний розвиток регіонів;

– відтік трудових ресурсів та капіталу із одних місцевостей на користь інших (в основному великих міст);

– низька ефективність та результативність підтримки регіональної інвестиційної діяльності за рахунок централізованих ресурсів, гальмування та протидія процесам децентралізації бюджетного процесу, низький рівень бюджетної дисципліни;

- загострення інвестиційної конкуренції між регіонами.

Механізм фінансового управління інвестиційним розвитком регіонів як спосіб реалізації державної регіональної політики має передбачати залучення і активізацію усіх важелів, що здатні привести регіональну економіку до стану стабільного розвитку та економічного зростання на основі ефективного інвестування, сприяючи розширенню ринкових перетворень.

Фінансові механізми управління інвестиційним розвитком регіонів, з огляду на численність та системність наявних проблем, мають бути значно удосконалені в напрямку підвищення рівня наукового забезпечення такого управління. Одним із напрямів є впровадження та підтримка стратегічного планування інвестиційного розвитку (інвестиційного процесу) регіонів, яке б враховувало загальні макроекономічні тенденції та особливості фінансової ситуації на конкретній території [2; 4].

Досягти підвищення ефективності фінансового управління інвестиційним забезпеченням економічного розвитку регіонів можливо через здійснення ефективного централізованого державного та регіонального прогнозування, планування і регулювання інвестиційних процесів відповідно до сучасних технологій управління, включаючи забезпечення їхнього збалансування та взаємоузгодженість, за умов державної підтримки [5].

Одним із найголовніших завдань планування фінансування інвестиційного розвитку регіонів є організація науково обгрунтованого моделювання пропонованих сценаріїв (варіантів). Непродумані (необгрунтовані) економічні рішення можуть мати катастрофічні наслідки і викликати довгострокове погіршення інвестиційного клімату, що унеможливує швидке формування ефективного інвестиційного процесу.

Спочатку необхідно всебічно проаналізувати стан і тенденції інвестиційного процесу в регіоні в контексті загального макроекономічного розвитку. Зазвичай фахівці органів виконавчої влади

використовують стандартні методи статистичного та порівняльного аналізу. На наш погляд, при формуванні стратегій інвестиційного розвитку регіонів, зважаючи на диференціацію їхнього розвитку, слід розширити застосування сучасних економетричних (економіко-математичних) методів аналізу інформації.

Після того, як надано оцінку інвестиційному процесу в регіоні, доцільно провести аналіз наявних фінансових та нефінансових інструментів реалізації регіональної інвестиційної політики. Нині основними інструментами впливу регіональної влади на інвестиційний розвиток регіону є обласні цільові програми та обласний бюджет. При цьому обласні цільові програми можуть бути двох видів: спрямовані на вирішення завдання стимулювання соціально-економічного розвитку (наприклад, забезпечення прискореного економічного росту у важливих регіонах країни) і спрямовані на вирішення завдання забезпечення відтворення ресурсів розвитку (у тому числі, на вирішення проблем кризових територій). У відношенні двох видів програм повинні бути вироблені вимоги ефективності відповідно до типології регіонів і специфікою розв'язуваних завдань. При цьому необхідно забезпечити перехід від підтримки конкретних регіонів до вирішення системних проблем [3; 4].

На нашу думку, обласна цільова програма інвестиційного розвитку регіону повинна бути побудована за наступними принципами:

– принцип взаємозв'язку та наступності програм (програми та проекти на кожному етапі реалізації повинні бути взаємозалежні за завданнями);

– принцип нарощування зусиль (необхідно забезпечити відтворення ресурсів у процесі реалізації стратегії, тобто можливість використати на наступних етапах ресурси, що були створені на попередніх етапах);

– принцип економії ресурсів (при розробці програми важливо, щоб ефект від її реалізації був ширше, ніж безпосереднє вирішення програмних завдань. Мова йде про створення загальних сприятливих соціальних, технологічних, інституціональних та організаційних умов, що підвищують загальну ефективність економіки, соціальної сфери);

– принцип «середовищного впливу» (програми повинні бути спрямовані на формування умов для вирішення певного роду проблем, наприклад, міграції за рахунок створення найбільш сприятливих умов життєдіяльності та формування нових робочих місць);

– принцип інституціонального розвитку (ефективність програм визначається змінами в організаційній та інституціональній сферах).

Пропонуємо встановити, що основою реалізації цільових програм розвитку регіонів мають стати Стратегії економічного і соціального розвитку областей на період до 2020 року. Головною метою регіональних стратегій рекомендуємо визначити поліпшення якості життя населення за рахунок ефективних структурних змін економіки та підвищення конкурентоспроможності регіональної економічної системи на основі випереджаючого збільшення обсягів та удосконалення структури інвестицій, активізації інноваційної діяльності, переходу економіки на інноваційну модель розвитку та формування сучасних високотехнологічних виробництв [5].

Основними цілями реалізації таких стратегій можуть бути: розвиток людського потенціалу, раціональне використання природних ресурсів, трансформація доходів у капітал і залучення інвестицій в економіку області, розвиток малого бізнесу, формування високоефективного інноваційно-виробничого

комплексу регіону та ін.

Необхідне розширення практики формування та виконання регіональних бюджетів розвитку (бюджетів розвитку місцевих бюджетів). Слід розширити джерельну базу таких бюджетів, з огляду на позитивний вплив капітальних видатків на регіональний соціально-економічний розвиток.

Серед чинників, що спричиняють необхідність впливу держави на інвестиційну діяльність на рівні регіонів, значним є нерівномірність показників фінансування інвестиційної діяльності у різних регіонах. Причинами, що зумовлюють концентрацію фінансових ресурсів та джерел інвестування в одних регіонах, а з іншого боку, слабкі позиції по інвестиційній діяльності та незначну інвестиційну привабливість в інших, є: високий податковий і адміністративний тиск на бізнес, який намагається конкурувати, а не отримувати ренту; зниження рівня фондовіддачі, інфляція; вузькість внутрішнього ринку, викликана розподілом суспільного продукту; відсутність практично більшості ринкових інститутів - корпоративного сектора, ринку цінних паперів, ринку землі, ринку нерухомості; відтік трудових ресурсів та капіталу із одних місцевостей на користь інших (в основному великих міст); неопрацювання органами місцевої влади механізмів складання інвестиційного портрету території; нестача оперативної інформації і внаслідок цього нерозвиненість зв'язків між суб'єктами ринку.

Висновки

Фінансові механізми управління інвестиційним розвитком регіонів, з огляду на численність та системність наявних проблем, мають бути значно удосконалені в напрямку підвищення рівня наукового забезпечення такого управління. Одним із напрямів є впровадження та підтримка фінансового планування інвестиційного розвитку (інвестиційного процесу) регіонів, яке б враховувало загальні макроекономічні тенденції та особливості фінансової ситуації на конкретній території.

Досягти підвищення ефективності фінансування інвестиційної діяльності на рівні регіону можливо через здійснення ефективного централізованого державного та регіонального прогнозування, планування і регулювання інвестиційних процесів відповідно до сучасних технологій управління, включаючи забезпечення їхнього збалансування та взаємоузгодженість, за умов державної підтримки.

Пропонуємо встановити, що основою реалізації цільових програм розвитку регіонів мають стати Стратегії економічного і соціального розвитку областей на період до 2020 року. Головною метою регіональних стратегій рекомендуємо визначити поліпшення якості життя населення за рахунок ефективних структурних змін економіки та підвищення конкурентоспроможності регіональної економічної системи на основі випереджаючого збільшення обсягів та удосконалення структури інвестицій, активізації інноваційної діяльності, переходу економіки на інноваційну модель розвитку та формування сучасних високотехнологічних виробництв.

Необхідне розширення практики формування та виконання регіональних бюджетів розвитку (бюджетів розвитку місцевих бюджетів).

Основними цілями реалізації таких стратегій можуть бути: розвиток людського потенціалу, раціональне використання природних ресурсів, трансформація доходів у капітал і залучення інвестицій в економіку області, розвиток малого бізнесу, формування високоефективного інноваційно-виробничого комплексу регіону та ін.

Перспективи подальших розвідок

У подальшому необхідно виробити методики прогнозування формування фінансових джерел інвестиційної діяльності в регіоні в залежності від зміни макроекономічної ситуації.

Список використаної літератури

1. Беленький П.Ю. Інвестиційно-інноваційне забезпечення конкурентоспроможності регіону / Беленький П.Ю., Шевченко-Марсель В.І., Другов О.О. – Львів, Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2012. – 129 с.
2. Артеменко В.Б. Індикатори стійкого соціально-економічного розвитку регіонів / В.Б.Артеменко // Регіональна економіка. – 2006. – № 2. – С. 90-98.
3. Моніторингові оцінювання складних соціально-економічних явищ розвитку регіону. – Львів, Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2011. – 306 с.
4. Черевко О.В. Стратегія соціально-економічного розвитку регіонів України [монографія] / О.В.Черевко. – Черкаси: Брама-Україна, 2006. – 424 с.
5. Веселовська О. Удосконалення системи управління інвестиційним та інноваційним розвитком регіонів / О.Веселовська // Проблеми науки. – 2009. – № 5. – С. 15-20.

Стаття надійшла до редакції / Article received: 24.05.2013

Финансовые инструменты управления инвестиционной деятельностью в регионе

Веселовская Е.Е.

Криворожский национальный университет

В статье проанализированы механизмы формирования финансового ресурса региональной инвестиционной политики. Определены основные проблемы организации инвестиционной деятельности в регионах. Предложены направления формирования стратегических ориентиров инвестиционного развития регионов.

Ключевые слова: финансовые инструменты, управление инвестициями, региональное развитие.

Financial instruments of management investment activity in region

Veselovskaya E.

Krivorozhskiy national university

In the article are analysed mechanisms of forming of financial resource of regional investment policy. Certainly basic problems of organization of investment activity in regions. Directions of forming of strategic orientiriv of investment development of regions are offered.

Keywords: financial instruments, management, regional development, investments.